

A Magyar Tudományos Akadémia 1955. évi nagygyűlése

Tudományos életünknek ez évben is kiemelkedő eseménye volt a május 23—27 között megtartott akadémiai nagygyűlés. A nagygyűlésen tudományos életünk legkiválóbbjai tartottak közérdeklődést keltő magasszínvonalú előadásokat és az előadásokon a tudomány hazai művelőin kívül a párt és a kormány képviselői és a baráti államok tudományos küldöttségei is megjelentek.

A Magyar Tudományos Akadémia a nagygyűlés keretében váltakozva együttes üléseket és osztályüléseket tartott, hogy a tudományos munka iránt érdeklődők részére széles körben tegye lehetővé a különböző tárgykörű előadások meghallgatását és lehetővé tegye, hogy az előadásokhoz minél többen hozzászólhassanak.

Az akadémiai nagygyűlés programjáról a napilapok már tájékoztatást adtak, ezen túlmenően erdészeti szakembereinket bizonyára inkább az *Agrártudományok Osztályának osztályüléséről* szóló beszámoló érdekli, ahol az előadások és hozzászólások keretében rendszerint erdészeti kérdésekről és az erdészeti tudományok fejlődéséről, helyzetéről is több szó esik. Ezekre az osztályüléseken évről évre váltakozva jelennek meg az egyes tudományágak a nyilvánosság előtt és ha ebben az évben az osztályülés programjában erdészeti tárgyú előadások külön nem is szerepeltek, de az osztálytitkári beszámoló mint minden évben, az osztály körébe tartozó összes tudományágak kérdéseivel foglalkozott.

Ebben az évben az Agrártudományok Osztályának osztálytitkári beszámolója azért is volt különös jelentőségű, mert a magyar tudományos kutatás felszabadulás utáni 10 évről adott összefoglaló képet, beleértve az erdészeti kutatás 10 évét is.

Somos András osztálytitkár elvtárs, akadémiai levelező tag — majd a nagygyűlés végén rendes tag — beszámolójában a tudományos kutatás felszabadulás előtti helyzetéből indult ki. Elmondotta, hogy az egész mezőgazdasági kísérletügy terén (beleértve az erdészeti kísérleti ügyet is) a második világháború kezdetén 1939—40-ben mindössze 215 kutató dolgozott, a kutató munkához nélkülözhetetlen kísérleti gazdaságok területe az egyetemi és főiskolai tangazdaságok területével együtt összesen 3400 kh volt, ebből is a kifejezetten kísérleti gazdaságok szántóterülete csak 500 kh-t tett ki. A felsőfokú mezőgazdasági szakoktatás terén az összes oktatók létszáma alig haladta meg a 200-at, az 1940-ben végzett hallgatók létszáma pedig még a 200 főt sem érte el. Egyáltalán nem volt országos központi kutató intézet az állattenyésztés, a mezőgazdasági gépesítés, az erdészet és kertészet tudományos művelésére és a meglévő intézetek nagy részében is a komoly elmélyedést kívánó kutatás helyett főleg rutin-vizsgálatokra korlátozódott a kutatók munkája. Egyébként is a kutatók nem országos jelentőségű feladatok megoldását végezték, hanem az uralmon lévő tőkéscsoportok profitszerzési hajszájának szolgálatában állottak. Az a kevés kimagasló eredmény, ami mégis napvilágot látott, elsősorban nemzetközi viszonylatban is elismert egyes kiváló tudósaink erőfeszítéseinek volt köszönhető, akik nem egyszer csak nemzetközi tekintélyük latbavetése útján tudták tudományos munkásságukat tovább folytatni.

A felszabadulás következtében beállott új gazdasági és politikai helyzet nyitott új lehetőségeket a mezőgazdasági tudományos kutatás számára is. A földreform gyors végrehajtása után az állami gazdaságok, termelészövetkezeti csoportok és gépállomások szervezésével elkezdődött a szocialista mezőgazdaság alapjainak lerakása. De az átszervezéssel egyidejűleg gondoskodni kellett a háború következtében tönkrement mezőgazdasági termelés azonnali megindításáról és a mezőgazdasági termelés fejlesztéséről is. Szükségessé vált a rablógazdálkodás következtében tönkrement talajaink termőképességének helyreállítása, a termésátlagok emelésére alkalmas új termesztéstechnikai eljárások kidolgozása és részben elpusztult állatállományunk gyors pótlásának megoldása. Az új helyzetből adódó feladatok eredményes megoldása a tudományos kutatás megfelelő segítségével nélkülözhetetlen nem volt lehetséges. Ahhoz azonban, hogy a mezőgazdasági kutatás a reá váró feladatokat eredményesen megoldhassa, az egész kísérleti hálózat újjászervezése, korszerű kibővítése vált szükségessé és hozzá kellett látni a kutatók szakmai és ideológiai továbbképzési lehetőségének megerősítéséhez.

Az első és legfontosabb teendő volt a tudományos színvonal emelése, az élenjáró szovjet agrobiológiai kutatási módszerek bevezetése. Ezt követte a mezőgazdasági kísérletügy újjászervezése, amikor a kormányzatunk egész sor új mezőgazdasági kísérleti intézetet létesített, köztük az *Erdészeti Tudományos Intézetet* is. A kutatási

hálózat egységes központi irányítása céljából 1949-ben megalakult a Mezőgazdasági Tudományos Központ és ezzel szervezetileg is egy kézbe került a mezőgazdasági kutatás irányítása.

Még abban az évben megtörtént a régi Tudományos Akadémia átszervezése és az újjászervezett Tudományos Akadémián jelentőségéhez méltó helyet kapott a magyar mezőgazdasági tudomány is. A Mezőgazdasági Tudományos Központ a következő évben átalakult Mezőgazdasági Kísérletügyi Központtá, amely ma mint a Földművelésügyi Minisztérium kísérleti és propaganda főosztálya működik a gyakorlatot irányító termelési osztályokkal szorosan együttműködve. A külföldi, elsősorban szovjet tudományos irodalom megismeréséhez kezdettől fogva komoly segítséget nyújtott a Mezőgazdasági Dokumentációs Központ, a kutató munka eredményeinek közlésére pedig egymás után létesültek a különböző tudományos folyóiratok. Az Országos Mezőgazdasági Könyvtárban található mezőgazdasági tárgyú folyóiratok száma már 1000 fölé emelkedett.

A mezőgazdasági kutatásban bekövetkezett nagyarányú fellendülés szükségessé tette a végzett munka széleskörű nyilvános megvitatását. Az ilyen tudományos tanácskozások eredménye a fejlődés hibáinak és hiányosságainak felderítése és a kutatás további feladatainak meghatározása. Sok segítséget nyújtott kutatásunk fejlődésében a hazánkban járt szovjet tudósok sokirányú útmutatása és a magyar kutatók több szovjetunióbeli tanulmányútja és a szerzett tapasztalatok hazai alkalmazása. A meggyorsult fejlődés eredményei fokozatosan jelentkeztek a mezőgazdasági kutató munka minden területén és ezek az eredmények a legjobban a gyakorlati munkában elért eredményekkel igazolhatók.

Ilyen nagy jelentőségűek a *répa, kukorica és napraforgó nemesítés gyakorlati eredményei, új mezőgazdasági hibridek előállítása, a rizsfajták javítása, új talajművelési és trágyázási rendszerek kidolgozása, új vetésforgók alkalmazása, az állattenyésztés és állategészségügy eredményei, az egyes állatfajták nemesítése és még sok más, melyek közül több kutatási eredmény nemzetközi elismerésben részesült.*

Nagyméretű fejlődést mutat a *felsőfokú mezőgazdasági oktatás* is. Az oktatók létszáma 1953-ban 644 fő volt a régi 214 fővel szemben és 1953-ban 671 hallgató fejezte be tanulmányait, míg 1940-ben csak 178. És megállapítható, hogy a felsőfokú mezőgazdasági szakoktatás professzorai, docensei és többi oktatói oktatási munkájukon kívül komoly tudományos munkát is végeztek.

A tudományos továbbképzés terén is jelentős eredményt mutat a Szovjetunió mintájára létesített aspirantúra intézmény. Jelenleg már a legképzettebb fiatal kutatók a szakma legkiválóbb szakembereinek vezetése mellett sajátíthatják el a tudományos kutató munka alapvető módszereit.

Ma elmondhatjuk már, hogy mezőgazdasági kutatásunk teljesen újjászületett, közel 50 korszerűen kiépített kutató intézetben és kísérleti telepen ezernél több kutató foglalkozik a mezőgazdaság fejlesztését szolgáló kérdések tanulmányozásával. A kormány mindenben bőkezűen támogatja a tudományos munkát, tudósaink munkája elismerésben részesül, sokan kaptak közülük Kossuth-díjat, vagy egyéb magas kormánykitüntést.

Az osztálytitkári beszámolóhoz az Agrártudományok Osztályának egyes főbizottságai részéről és a gyakorlati szakemberek részéről sokan hozzászóltak.

A Magyar Tudományos Akadémia Erdészeti Főbizottsága részéről Keresztesi Béla főigazgatóhelyettes elvtárs, a mezőgazdasági tudományok kandidátusa egészítette ki erdészeti vonatkozásban az osztálytitkári beszámolót. Hozzászólásában vázolta, hogy az erdészetnek már 1897. óta van tudományos kutató szerve, amikor Vadas Jenő, a kiváló és haladó szellemű erdész-tudós központi kísérleti állomás és 4 kísérleti telepet hozott létre. Ugyanő adta ki 1890-ben a hazai erdészeti kutatás eredményeit ismertető „Erdészeti Kísérletek” első számát. Alapjában véve azonban az erdészeti kutatásügy igen elhanyagolt területe volt a földművelésügyi kormánynak mind az első világháború előtt, mind pedig a két világháború közötti időben. Legjellemzőbb példa erre, hogy az 1929–30. évi költségvetésben mindössze 8000 P-t biztosítottak erdészeti kísérletekre. A két világháború közötti időben az erdészeti kísérleti állomás összesen 18 fő létszámot foglalkoztatott és mindössze 1 szikfásítási, 1 homokfásítási telepe, valamint 1 arborétuma volt, de a későbbiek során anyagi lehetőségek hiányában még ez a csekély létszám is erősen csökkent.

A felszabadulást követő első években az erdészeti kutató intézetet a MALLERD szerelte fel nagy anyagi áldozattal és az intézet később az Erdőközpontnak lett ki-

sérletügyi és szaktanácsadói intézménye. Alapvető változás 1949-ben következett be. *Kormányzatunk az Erdészeti Tudományos Intézet megszervezésével, a létszám és az anyagi feltételek biztosításával az erdészeti kutatás fejlesztése érdekében egy esztendő alatt többet tett, mint a felszabadulás előtti időkben a kapitalista kormányzat 15—20 év alatt.*

Az erdészeti kutatás jelentősebb eredményei is elsősorban az 1949. utáni évekből származnak. Így kutatóink többek között kidolgozták a *mezővédő erdősávok létesítésének irányelveit*, kutatták a *mezővédő erdősávok hatását*, kidolgozták az *erdészeti termőhely feltárás módszereit*, megindultak az *erdőtípológiai kutatások*. Igen nagy fejlődést mutat az intézet *magvizsgálati szolgálata*, a magvizsgálat már 184 fa- és cserjefajra terjed ki. Hasznos munka volt a magszabványok elkészítése és a magpergetés eredményeinek javítása. Megkezdte az intézet a *fenyőnemesítés* hosszadalmas munkáját és számos eredményt szolgáltatott a *nyárfa nemesítésében* megkezdett kísérletek. Jó eredményeket értek el kutatóink a *kopárfásítás, legelőfásítás* terén is és erdővédelmi kutatásaik eredményeként a *cserebogárpajor milliós károsításai a csemetekertekben már mintegy 90 százalékban megszüntethetők*. De sokat segítettek kutatóink a gyakorlatot az *erdei szerszámok korszerűsítésével, tipizálásával, a szerelméskarbantartás, fadöntés, gyantatermelés, fenyőtűolajtermelés* és több más téren folytatott kutatásaikkal, illetve eredményeikkel.

Erdészeti kutatásunkban tehát vannak már jelentős eredményeink, de ezekkel még korántsem lehetünk megelégedve. Erdészeti kutatásunk még nem használta ki azokat a lehetőségeket, amelyeket részére népgazdaságunk biztosít. Így pl. különösen az első időben túlságosan sok volt kutatóink témáinak a száma, így a kutatók ereje szétforgácsolódott, nem tudták biztosítani munkájukban a megalapozott eredményekhez szükséges rendszerességet. Nem alakult ki kellőképpen a távlati és rövid lejáratú kutatási témák helyes aránya sem. A kutatók szívesebben foglalkoznak olyan témákkal, amelyek fontosak ugyan, de csak 10—15 év múlva hozhatnak eredményeket, ugyanakkor a tudományos kutatás hiánya miatt számos esetben még ma sem tudunk választ adni a gyakorlat sürgető, mindennapos problémáira.

A Magyar Tudományos Akadémia már eddig is sokat segített az Erdészeti Tudományos Intézet tématervének egyre helyesebb kialakításában, az erdészeti kutatás tervszerűségének biztosítása tekintetében és az Erdészeti Főbizottság által kidolgozott különböző hasznos javaslatokkal sok segítséget nyújtott az Erdészeti Főigazgatóságnak. Sokban segítette az Akadémia Erdészeti Főbizottsága az erdészeti kutatás ügyét az aspiránsképzés felkarolásával, úgysszintén az Akadémia tette lehetővé, hogy a Szovjetunió élenjáró tudományával a Szovjetunióban ismerkedhessenek meg aspiránsaink.

Az elért eredményeket látva egyre biztosabbá válik bennünk az az elhatározás, hogy még intenzívebben foglalkozzunk erdészeti tudományos kutatásunk fejlesztésével. *Szükséges kialakítanunk a távlati és rövid lejáratú témák közötti egészségesebb arányt*, hogy a gyakorlat már évről évre kaphasson a kutatás eredményeiből és egyben kutatásunk is állandóan fejleszthető legyen. Célunkká kell tennünk, hogy kutatóink egyre emeljék elméleti és ideológiai felkészültségük színvonalát. Tovább kell haladnunk a megkezdett úton, hogy az idén létrehozott 3 kísérleti erdészet területén szerzett tapasztalatok alapján még tovább fejlesszük a tudományos kutatás és a gyakorlat kapcsolatát és ezzel elérjük azt is, hogy kutatóink el ne szakadjanak a gyakorlattól. Emelnünk kell a tudományos kutató munka színvonalát, hogy erdészeti kutatásunk valóban élenjáróvá váljék és a gyakorlat részére minél hathatósabb támogatást tudjon nyújtani.

Kutasy Viktor

Olvasd, terjeszd

az ERDŐGAZDASÁGOT

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

Fél évre 15 forint, egész évre 30 forint